

آداب ماه شوال و ذی القعدة

<?xml encoding="UTF-8?">

مقدمه

به لطف الهی، توفیق درک ماه رمضان دیگری هم به دست آمد. گرچه به سرعت هم از دست رفت. در هر حال خدا را به خاطر این نعمت عظیم شاکریم و آرزوی دیدار رمضان آینده و توفیق تنفس در حال و هوای ملکوتی اش را داریم.

آداب و اعمال ذی القعدة

بعد از استراحت ماه شوال، دوباره روال عادی در ماه ذی القعدة آغاز می شود. ماه شریفی که یکی از ماه های حرام است. چنان که می دانید، و در قرآن هم به آن اشاره شده، چهار ماه از سال، ماه های حرام محسوب می شوند. سه ماه پیاپی «ذی القعدة، ذی الحجه و محرم» و یک ماه جدا (رجب) که خداوند حرمت ویژه ای برای این ماه ها قائل شده. در برخی کتب آمده، گناه در این ماه ها همانند حسنات در آن، بیش از سایر ایام محسوب می گردد.

در هر حال حرمت این ماه ها آن قدر زیاد است که حتی قبل از اسلام هم جنگ ها در خلال آن ها تعطیل می شد و اسلام هم بر همین رسم صحّه گذاشت. آیت الله میرزا جواد ملکی می فرماید: «این ماه از ماه های حرام است که جنگ با کفار، در آن حرام می باشد و انسان از این مطلب، حکم جنگیدن و مخالفت با خدا را می فهمد».

(1)

و البته این ماه، ماه دعا و توجه به سوی خداوند است. در روایتی آمده:

«ذی القعدة، ماه اجابت دعاست، در هنگام شدت و فشار بلاها».

هدیه ی پیامبر (صلی الله علیه و آله) برای گنه کاران

یکی از مهم ترین آداب این ماه، نماز با فضیلتی است که از حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) در روایتی زیبا بیان شده که نسخه ی واقعی درد ماست. شاید خیلی از اوقات به ذهنمان بیاید، «ای کاش می شد یک توبه ی واقعی کرد و ظلمت ها و آلودگی های گذشته را پاک کرد و بعد با خیال راحت و احساس آرامش آینده ای نورانی را شروع نمود». این روایت حضرت، یکی از بهترین فرصت ها را پیش پای همه ی ما می گذارد:

نقل شده: «در روز یکشنبه ای از ماه ذی القعدة پیامبر اعظم (صلی الله علیه و آله) رو به اصحاب کرده، فرمودند: ای مردم! کدام یک از شما می خواهید توبه کنید؟ اصحاب گفتند: همه می خواهیم توبه کنیم. حضرت فرمودند: پس غسل کنید و آن گاه وضو بگیرید سپس چهار رکعت نماز به جا آورید. (دو نماز دو رکعتی) در هر رکعت، یک حمد، سه قل هو الله و یک بار سوره ی ناس و فلق را بخوانید و پس از نمازها هفتاد بار استغفار نمایید. (مثلاً استغفر الله ربی و اتوب الیه) و در پایان بگویید:

«لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ»، «يَا عَزِيزُ يَا غَفَّارُ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي وَ ذُنُوبَ جَمِيعِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ».

آن گاه حضرت فرمودند: بنده ای از امت من چنین عملی را انجام نمی دهد مگر آن که از آسمان به او ندا می رسد: بنده خدا! اعمالت را از نو شروع کن که توبه ات قبول و گناهانت بخشیده شد! فرشته ی دیگری ندا می کند: ای بنده! مبارک باد بر تو و بر خانواده و خاندانت! فرشتگان دیگر نیز صدا می زنند: در روز قیامت دشمنانت را از تو راضی می نمایند، با ایمان از دنیا می روی، دینت از تو گرفته نمی شود...»

این روایت زیبا و امیدوار کننده که مشروح آن در کتاب شریف المراقبات و مختصر آل در مفاتیح الجنان آمده، چراغ امید را در دل هر انسان علاقه مند به توبه روشن می کند. ان شاء الله در انجام این عمل بافضیلت کوتاهی نشود. نکته ای که باید مورد توجه قرار گیرد این است که: توبه اختصاص به زمان و مکان خاصی ندارد. اما یقیناً شرائط خاص زمانی و مکانی در قبولی و پذیرش آن از جانب خداوند مؤثر است و این عمل نیز چون در روز یکشنبه ماه ذی القعدة از جانب حضرت رسول (صلی الله علیه و آله) به اصحاب سفارش شده، در نزد بزرگان به عنوان عمل این روز مشهور است و البته چون در روایت مشخص نیست کدام یکشنبه از ماه ذی القعدة، می توان آن را در هر یک از یکشنبه های این ماه انجام داد گرچه بهتر است انسان در همه یکشنبه های این ماه از انجام این عمل نورانی و با فضیلت غافل نشود؛

سه روز روزه

یکی از اعمال مخصوص این ماه، که البته مربوط به همه ماه های حرام است، سه روز روزه متوالی است که فضیلت بسیار دارد؛ در روایت آمده: «هر کس در ماه های حرام سه روز متوالی یعنی پنجشنبه، جمعه و شنبه را روزه بدارد، خداوند عبادت نهصد سال را برای او می نویسد که روز هایش به روزه داری و شب هایش به عبادت سپری شده باشد».

در هر صورت جدای از توبه به ثواب هایش، این عمل پیش خداوند از محبوبیت ویژه ای برخوردار است؛ خداوند خودش توفیق انجام این عبادت را به همه عنایت بفرماید.

شب نیمه ماه

از دیگر آداب این ماه عبادت شب نیمه ی ماه است. از رسول اعظم (صلی الله علیه و آله) نقل شده: شب پانزدهم ذی القعدة، شب مبارکی است. خداوند در آن جا رحمت به بندگان مؤمنش می نگرد و پاداش کسی که در این شب با عمل خود به اطاعت خداوند مشغول باشد، همانند پاداش 100 روزه داری است که همواره در مسجد به سر برده و به اندازه ی چشم بر هم زدنی نافرمانی خدا را نکرده اند... نکته ی ظریفی که میرزا جواد آقا ملکی (ره) در این مورد به آن اشاره می فرمایند این است که: «طاعت و عبادت در این شب، از این جهت که مشهور نبوده و مردم کم تر در آن به طاعت خدا مشغول می گردند، از سایر شب های مشهور، ممتاز می گردد و این مطلب نزد اهل مراقبت مهم است زیرا توجه و هشیاری در زمان غفلت عموم مردم از مراقبت های مهم و باعث سرعت اجابت است و این اعمال هم نزد خداوند عظیم تر و به اجابت نزدیک تر و داری اجر بیشتری است».

دحوالارض و اعمال آن

مهم ترین روز این ماه شریف، روز بیست و پنجم این ماه است که به روز «دحوالارض» مشهور است: «دحو» به معنی بسط و گسترش است. شاید مراد از این تعبیر، آن باشد که در این روز کره ی زمین که سرتاسر در زیر آب بود، در محل کعبه ی فعلی از زیر آب خارج شد و به اذن خداوند از این قسمت خشکی های زمین گسترش یافت. البته حوادث و وقایع دیگری نیز در این روز واقع شده که همه دال بر اهمیت و عظمت این روز است، همانند: نصب کعبه به عنوان خانه ی خدا، به زمین آمدن حضرت آدم (علیه السلام)، ولادت حضرت ابراهیم و حضرت عیسی علیهما السلام و ...

از مهم ترین اعمال این روز، «روزه» است، زیرا این روز، یکی از چهار روزی است که در تمام سال، روزه اش به شرافت و فضیلت بسیار مشهور است و برابر با ثواب هفتاد سال و کفاره ی گناهان هفتاد سال دانسته شده. از امیرمؤمنان (علیه السلام) هم روایت شده:

«کسی که این روز را روزه بدارد و شبش (شب بیست و پنجم) را به عبادت مشغول باشد، ثواب عبادت صد سال را که روز و شبش را در عبادت گذرانده باشد، خواهد داشت و هم چنین هر گروهی که در این روز گرد هم آیند برای ذکر خداوند، پراکنده نمی گردند مگر این که خواسته ی آنان عطا می شود».

از این روایت به دست می آید، دور هم جمع شدن و دعا و توجه به خداوند در این روز به صورت جمعی، مورد عنایت ویژه است و این فرصت مغتنمی است برای هیأتی ها که برنامه ی ویژه و بخصوصی را ترتیب بدهند و از آن جا که این روز، یکی از روزهایی است که ظهور حضرت مهدی ارواحناه فداه در آن احتمال داده شده، خواندن زیارت آل یس، بسیار مناسب است، زیرا خود آن حضرت فرمود: «هرگاه خواستید به واسطه ی ما به خداوند تبارک و تعالی توجه پیدا کنید، این دعا را بخوانید».

ضمناً نمازی دو رکعتی برای نزدیک ظهر این روز هم نقل شده که در هر رکعت یک حمد و پنج مرتبه سوره ی «شمس» خوانده می شود و بعد از سلام نماز، دعای کوتاهی خوانده می شود که در اعمال روز 25 ذی القعدة در مفاتیح آمده است.

زیارت

نکته ی پایانی هم این که روز 25 ذی القعدة در نزد خواص و اهل معرفت با زیارت سلطان القلوب مولانا علی بن موسی الرضا (علیه السلام) گره خورده، به طوری که همه ساله در این روز، بسیاری از اهل معرفت و بزرگان و علما از دور و نزدیک خود را به مشهد الرضا (علیه السلام) می رسانند و زیارت در این روز را ترک نمی کنند. از مرحوم میرداماد نقل شده: «زیارت حضرت رضا (علیه السلام) در این روز، از بافضیلت ترین و موگدترین اعمال مستحبی است».

گرچه بنا بر نقل غیر مشهور، روز بیست و سوم این ماه، روز شهادت حضرت رضا (علیه السلام) است و در این روز هم زیارت حضرت از دور و نزدیک مورد سفارش قرار گرفته ولی برخی علما و بزرگان، زیارت بیست و پنجم را ترک نمی کردند. به هر حال امیدواریم هر که کبوتر دلش یاد آقا کرد، بداند آقا طلب کرده و یاعلی بگوید و عازم شود.

غریب است و غمش مفهوم دارد	نشان از مادری مظلوم دارد
رضا عطر حضورش در خراسان	صفای چارده معصوم دارد

پی نوشت :

1. المراقبات، ص 367

خیمه، مهر و آبان 1385، شماره 25 و 26